

В. І. Шийко,
к. е. н., доцент кафедри фінансів, ІнЕУ ІФНТУНГ

ОЦІНЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

V. Shiyko,
Ph.D., associate professor of the Department of Finance, InEU IFNTUNG, Ivano-Frankivsk

EVALUATION LIQUIDITY MANAGEMENT FOR BANKING INSTITUTIONS

Актуалізовано необхідність вдосконалення методики оцінювання ліквідності банківських установ. Сформовано систему ознак дефініції "ліквідність банківської установи". Структуровано методи управління ліквідністю. Запропоновано вдосконалену методику оцінювання ліквідності банківських установ, яка передбачає п'ять взаємопов'язаних етапів та ґрунтується на застосуванні методів побудови інтегральних показників оцінювання ліквідності банківських установ та визначення якості активів шляхом розрахунку коефіцієнтів концентрації структурованих активів. Проведено комплексний аналіз ліквідності банківських установ за запропонованою методикою та запропоновано шляхи та напрями вдосконалення управління ліквідністю банківських установ.

Updated the necessity improving the methodology liquidity assessment in banking institutions Formed a system of signs of the definition of "liquidity of a banking institution". Structured liquidity management methods. An improved methodology for assessing the liquidity banking institutions, which involves five interconnected stages based on the application methods for constructing integrated indicators for assessing the liquidity banking institutions and determining the quality of assets by calculating the ratios concentration structured assets. Carried out comprehensive analysis of liquidity banking institutions with using the proposed methodology, and introduced the ways and directions of improving liquidity management of banking institutions.

Ключові слова: ліквідність, банківська установа, інтегральний показник, методи таксономії управління ліквідністю, активи, пасиви.

Key words: liquidity, banking institution, integral indicator, taxonomy methods, liquidity management, assets, liabilities.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Усучасних складних, макрофінансових умовах в Україні відчуваються проблеми з ліквідністю банків. Посилення конкуренції між банками, зростання дефіциту банківських ресурсів, невизначеність економічного середовища, викликані загостренням геополітичної ситуації в країні обумовлюють підвищену увагу банків до управління ліквідністю. Адже ліквідність є важливою системною характеристикою банку, що обумовлює його фінансову стійкість, надійність, спроможність розширювати обсяги активних операцій та протистояти негативним наслідкам кризових ситуацій. Актуальність обраної теми полягає в тому, що на сучасному етапі дотримання ліквідності та забезпечення її оптимального рівня є однією із важливих потреб діяльності банків, оскільки

ки саме завдяки цьому банки здатні своєчасно виконувати свої зобов'язання за умови збереження прибутковості на достатньому рівні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання ліквідності банківської системи і проблеми управління нею розглядаються у працях таких вчених, теоретиків та практиків, як М.В. Марущак, Л.О. Примостка, Г.Т. Карчева, О.О. Оконська, Д.М. Олійник, В.І. Міщенко, В.С. Стельмах та ін. У їх працях ґрунтовно розглянуті підходи та методи управління ліквідністю комерційних банків, аналізуються показники ліквідності. Проте питання оцінювання управління ліквідності банківських установ, як першооснови при прийнятті

Рис. 1. Характеристика методів управління ліквідністю

рішення щодо здійснення заходів підвищення якості ліквідності потребує вдосконалення та проведення новітніх досліджень. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є визначення умов, за яких може бути досягнуто оптимальний рівень ліквідності банків України як фактора забезпечення фінансової стійкості та стабільності.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є формування вдосконаленої методики оцінювання ліквідності банківських установ та її практичне застосування з подальшим визначення шляхів та напрямів удосконалення управління ліквідністю банківських установ.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

На сьогодні немає єдиної точки зору щодо визначення дефініції "ліквідність банківської установи", особливо якщо порівнювати підходи до трактування ліквідності банку серед вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів. Узагальнивши вивчену літературу, ми будемо визначати поняття "ліквідність банку" в розрізі основних його економічних ознак на основі наведених визначень за різними науковцями. До економічних ознак нами віднесено: економічна суть (гроші, економічні відносини (виконання зобов'язань), економічні відносини (виконання зобов'язань і забезпечення розвитку), доступ до грошових коштів); своєчасність виконання зобов'язань (визначена і невизначена); розмір виконання зобов'язань (визначений і невизначений); суб'єкти, перед якими банк виконує свої зобов'язання (вкладники, позичальники, кредитори, невизначені); втрати, що зазнає банк при забезпеченні ліквідності (без втрат, при мінімальних втратах, невизначені); види зобов'язань, які виконує банк (до запитання, строкові, невизначені); джерела поповнення високоліквідних активів (внутрішні, зовнішні, невизначені).

У науковій літературі досить часто розмежовують поняття "ліквідність активів банку", "ліквідність пасивів", "ліквідність балансу", "ліквідність банку". Проте такий розподіл є не зовсім коректним, адже він може припус-

кати, що ці поняття існують окремо одне від одного і не пов'язані між собою. Це не відповідає дійсності, адже ліквідність банку визначає ліквідність банківської системи і безпосередньо залежить від ліквідності його балансу, що формується ліквідністю активів та пасивів.

Діяльність банку, порівняно з іншими установами, характеризується підвищеним рівнем ризику, тому менеджери банку повинні враховувати максимальну кількість факторів та ступінь їх впливу на рівень ліквідності банку, оскільки неврахування певного фактора в майбутньому може призвести до погіршення фінансової стійкості банку [1].

За результатами проведеного дослідження нами визначено, що єдиного підходу до структуризації факторів впливу на ліквідність банку в науковій літературі не сформовано. На основі критичного аналізу наукових джерел нами проведена систематизація факторів впливу на ліквідність банку. Пропонуємо поділяти фактори впливу на ліквідність банку на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх факторів відносяться всі фактори, які банк не може контролювати та керувати ними, а до внутрішніх — ті, на які банк може впливати та корегувати їх [2].

У межах зовнішніх факторів ми виділяємо фактори непрямого впливу (мегафактори — фактори на рівні світової економіки чи іноземних держав, макрофактори — фактори на рівні національної економіки) і фактори прямого впливу (мезофактори — фактори на рівні банківської системи).

За результатами дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища, а також врахування банківських ризиків, які виникають під впливом різних середовищ визначено, що у сучасних умовах розвитку банківської системи одним з найбільших ризиків у банківському секторі є ліквідність, точніше її дефіцит і надлишок [3]. Тому дослідження системи управління ліквідністю банку є актуальним на даний момент. Гарантією успіху будь-якого банку є ефективне управління ліквідністю. Через постійне зростання масштабів діяльності вітчизняних банків, посилення конкуренції, розвитку ринку фінансових послуг, банки щодалі більшу увагу приділяють управлінню ліквідністю. Без якісного управління ліквідністю банк не зможе обслуговувати фізичних осіб

Таблиця 1. Коефіцієнти ліквідності банківських установ

Показник	2013	2014	2015	2016	Норм. НБУ
ПАТ КБ «Приватбанк»					
норматив миттєвої ліквідності	85	70	56,87	63,52	>20
норматив короткострокової ліквідності	114	99	97,09	73,83	>60
норматив поточної ліквідності	90	84	59,88	147,43	>40
коефіцієнт загальної ліквідності	113,06	112,66	111,90	99,57	
коефіцієнт генеральної ліквідності	31,64	29,59	28,89	42,43	
ПАТ «Укресімбанк»					
норматив миттєвої ліквідності	54,74	61,03	64,68	45,25	>20
норматив короткострокової ліквідності	114,29	97,47	136,98	154,82	>60
норматив поточної ліквідності	98,42	134,69	123,09	180,29	>40
коефіцієнт загальної ліквідності	123,28	110,34	97,89	103,46	
коефіцієнт генеральної ліквідності	50,25	52,06	50,65	48,51	

та суб'єктів господарювання, здійснювати кредитно-інвестиційну діяльність, тому вирішення проблем її підтримки достатнього рівня ліквідності має найвищий пріоритет у роботі банку [4]. У процесі становлення ринкових відносин в Україні всі ланки фінансової системи опинилися у глибокій кризі. З метою управління ліквідністю, для запобігання банкрутства і подальшої успішної діяльності є необхідним компонування та застосування певного переліку показників ліквідності.

Підтримання ліквідності банку є серйозною та складною проблемою. В світовій практиці були розроблені методи (теорії) управління ліквідністю, які є складовою частиною всього банківського менеджменту. До складу таких методів входять: управління активами; управління пасивами; збалансоване управління ліквідністю (активами та пасивами) [1—5].

Характеристика методів управління ліквідністю, їх переваги та недоліки в узагальненому вигляді представлені на рисунку 1.

Через високу вартість стратегії трансформації активів і значну ризикованість стратегії запозичення більшість банків зупиняють свій вибір на компромісному варіанті управління ліквідністю — стратегії збалансованого управління ліквідністю. Метод збалансованого управління ліквідністю дає можливість управляти ризиком ліквідності шляхом координації рішень щодо джерел залучення та напрямків розміщення коштів за обсягами та термінами для забезпечення прибутковості банківських операцій [6].

У вітчизняній практиці паралельно застосовуються усі три підходи. В деяких банках (їх частка незначна) управління здійснюється все ще через активи, у більшості установ переважають автономні методи управління (тобто другий підхід — через пасиви), але є й банки, де використовуються сучасні прогресивні методи управління.

Зміст управління ліквідністю полягає в забезпеченні безперебійного проведення поточних платежів банку, основними аспектами якого є: оцінка умов діяльності банку за попередні періоди, вибір найбільш ймовірних сценаріїв розвитку подій, оцінку ліквідної позиції банку з урахуванням альтернативних варіантів розвитку подій, розробку управлінських рішень, спрямованих на зниження ризику виникнення дефіциту ліквідної позиції банку і мінімізацію витрат [7]. Важливим елементом якісного управління ліквідністю банківської установи є адекватна його оцінка, яка повинна передбачати наступні

етапи: загальний аналіз та оцінка діяльності комерційних банків; аналіз коефіцієнтів ліквідності; аналіз якості активів банку з погляду їх ліквідності; аналіз ресурсної бази банківських установ з позиції ліквідності; аналіз потреби банку в ліквідних коштах.

Управління ліквідністю банків на сучасному етапі функціонування банківської системи має велике значення. Українські банки опинилися в складних умовах через масштабну ескалацію політичної кризи, котра переросла у геополітичну. Результатом ситуації, що склалася стало виведення з банківського ринку близько 60 банків. За результатами діяльності усієї банківської системи на 1 листопада 2015 року зафіксовано збиток у розмірі 56251 млн грн [8].

Загалом відбувся значний відтік коштів у національній валюті, що в свою чергу призвело до виникнення значних проблем з ліквідністю як окремих банків так і банківської системи в цілому. З метою створення стабільних умов для діяльності банків та сприянню вчасному виконанню ними вимог вкладників та кредиторів Національний Банк України вжив такі заходи для підтримання ліквідності банків.

Банк розглядає ризик ліквідності як ризик неможливості фінансувати збільшення активів банку та виконання його власних зобов'язань у встановлені строки. Основна мета управління ризиком ліквідності полягає у забезпеченні безумовної спроможності Банку виконати свої зобов'язання у встановлені строки шляхом підтримання прийнятних (якими можна управляти) розривів ліквідності. В процесі управління ризиком ліквідності Банк розглядає поєднання таких заходів:

— структурне (коротко- та довгострокове) управління активами та зобов'язаннями, спрямоване на забезпечення належного рівня ліквідності у коротко- та довгостроковій перспективі;

— поточне (короткострокове) управління активами та зобов'язаннями, спрямоване на забезпечення належного рівня миттєвої та поточної ліквідності з урахуванням можливих та непередбачених змін у грошових потоках. Управління ризиком ліквідності ґрунтується на прийнятних рівнях розривів строковості (за валютою) і таких принципах:

— встановлення цільового (оптимального та прийняттого для Банку), критичного (небажаного, але яким можна управляти) та граничного (що вимагає негайних дій) рівня ключових значень ризику ліквідності;

Таблиця 2. Коефіцієнти концентрації активів за методикою Сухоголої Л.Ф.

Активи	2013	2014	2015	2016	рекомендоване значення
ПАТ «Укресімбанк»					
Грошові кошти та їх еквіваленти	0,10	0,14	0,17	0,13	0,3
Надані кредити	0,45	0,40	0,39	0,36	0,4
Вкладення в цінні папери	0,37	0,39	0,36	0,45	0,10-0,12
Основні кошти і нематеріальні активи	0,06	0,03	0,03	0,02	0,17-0,18
Інші активи	0,02	0,04	0,05	0,03	<0,02-0,03
ПАТ «Приватбанк»					
Грошові кошти та їх еквіваленти	0,16	0,09	0,11	0,15	0,3
Надані кредити	0,71	0,71	0,73	0,21	0,4
Вкладення в цінні папери	0,01	0,01	0,01	0,31	0,10-0,12
Основні кошти і нематеріальні активи	0,02	0,02	0,01	0,02	0,17-0,18
Інші активи	0,10	0,18	0,14	0,31	<0,02-0,03

— постійний моніторинг фактичних ключових показників ризику ліквідності;

— вжиття відповідних коригуючих дій, якщо ключові показники ризику ліквідності сягають їх критичного та/або граничного значення.

Банк оцінює ліквідність, спираючись на певні коефіцієнти ліквідності, встановлені НБУ. В таблиці 1 наведено розрахункові значення показників ліквідності для досліджуваних банків.

Аналіз нормативів та коефіцієнтів ліквідності комерційних банків показав, що протягом аналізованого періоду обидва комерційні банки дотримуються нормативів ліквідності встановлених НБУ, можна навіть зробити висновки, що існує надлишкова ліквідність банків. Отже, банківська ліквідність відіграє важливу роль у діяльності кожного окремого банку і у фінансовій системі держави. З проведеного аналізу сучасного стану ліквідності банків України стало зрозуміло, що банки працюють в умовах надлишкової ліквідності, за яких зменшується прибутковість банків так, як найбільш ліквідні активи не генерують доходів. Згідно з прогнозом на 2017 та 2018 роки, показники ліквідності дещо знизяться, але зниження очікується не значне. Виявлено, що надлишкова ліквідність сприяє підвищенню процентних ставок, що провокує зменшення кредитування фізичних осіб, а це, в свою чергу, викликає відтік депозитних коштів на вимогу фізичних осіб. Тому для стабільного функціонування банкам необхідно визначати рівень оптимальної ліквідності, тобто такий рівень, за якого забезпечуватиметься виконання резервних вимог та який дозволить своєчасно виконувати банкам їх зобов'язання та нарощувати обсяги операцій.

Склад і структура банківських активів дозволяє виявити спрямованість діяльності банків і визначити основні фактори їхнього росту або зниження. Таким чином, для визначення основних напрямів діяльності комерційного банку необхідно розглянути й дати оцінку структури активів його балансу. Ціль аналізу структури активів банку полягає в виявленні достатності рівня диверсифікованості активних операцій банку і оптимальності їхньої структури, попередньому визначенні ступеня залежності банку від розвитку зовнішньої ситуації на різних сегментах ринку банківських послуг і продуктів, а також від загальноекономічних і регіональних тенденцій. Диверсифікованість — це розподіл банком

наявних ресурсів між різноманітними об'єктами з метою зниження ризику втрат і в надії одержати більше високий дохід. Диверсифікованими будуть активи банку, які рівномірно розміщені в різні напрямки. Недиверсифікованими — активи, у структурі яких яка-небудь одна із груп буде займати більше 50%. Диверсифікованість як інструмент зниження банківських ризиків є дуже важливою характеристикою діяльності банку, тому що тільки наявність різних напрямків вкладень ресурсів у структурі може вберегти банк від системних і ринкових ризиків. Важливим у процесі проведення аналізу рівня диверсифікації активів є розрахунок коефіцієнта концентрації. Коефіцієнт концентрації показує, яку частку займає та або інша група активів банку в загальному обсязі активів. Чим більша величина коефіцієнта концентрації певної групи активів, тим більш ризиковою вважається діяльність банку.

За методикою Сухоголої Л.Ф. оптимально вважається наступна структура активів банку: — високоліквідні активи, у числі яких — залишки коштів в касі, всі кошти на кореспондентських рахунках — коефіцієнт концентрації близько 0,3; — надані кредити — $K_k = 0,4$; — всі вкладення в цінні папери — не більше $K_k = 0,10-0,12$; — основні кошти й нематеріальні активи — $K_k = 0,17-0,18$; — Інші активи — K_k не більше 0,02—0,03. Коефіцієнти концентрації активів за наведеною методикою досліджуваних банків наведено в таблиці 2.

За результатами отриманих розрахунків в таблиці 2 можна зробити висновки, що структура активів банків не є оптимальною, а саме ПАТ "Укресімбанк" не вико-

Таблиця 3. Показники ліквідності комерційних банків

Показник	2013	2014	2015	2016
ПАТ «Укресімбанк»				
питома вага високоліквідних активів в загальній сумі активів банку	0,09	0,14	0,17	0,13
співвідношення суми високоліквідних активів і доходних активів банку	0,23	0,34	0,44	0,29
ПАТ КБ «Приватбанк»				
питома вага високоліквідних активів в загальній сумі активів банку	0,16	0,09	0,11	0,15
співвідношення суми високоліквідних активів і доходних активів банку	0,23	0,12	0,15	0,28

Таблиця 4. Вихідні дані для побудови таксономічного інтегрального показника ліквідності

Показник	2013	2014	2015	2016
ПАТ КБ «Приватбанк»				
норматив миттєвої ліквідності	85	70	56,87	63,52
норматив короткострокової ліквідності	114	99	97,09	73,83
норматив поточної ліквідності	90	84	59,88	147,43
коефіцієнт загальної ліквідності	113,06	112,66	111,9	99,57
коефіцієнт генеральної ліквідності	31,64	29,59	28,89	42,43
питома вага високоліквідних активів в загальній сумі активів банку	0,16	0,09	0,11	0,15
співвідношення суми високоліквідних активів і доходних активів банку	0,23	0,12	0,15	0,28
ПАТ «Укресімбанк»				
норматив миттєвої ліквідності	54,74	61,03	64,68	45,25
норматив короткострокової ліквідності	114,29	97,47	136,98	154,82
норматив поточної ліквідності	98,42	134,69	123,09	180,29
коефіцієнт загальної ліквідності	123,28	110,34	97,89	103,46
коефіцієнт генеральної ліквідності	50,25	52,06	50,65	48,51
питома вага високоліквідних активів в загальній сумі активів банку	0,09	0,14	0,17	0,13
співвідношення суми високоліквідних активів і доходних активів банку	0,23	0,34	0,44	0,29

нуються вимоги по вкладеннях в цінні папери, при рекомендованому значенні 0,10-0,12, коефіцієнт концентрації становить 0,39 в середньому протягом всього досліджуваного періоду. Зростання коефіцієнта концентрації за статтею вкладення в цінні папери вказує на поліпшення диверсифікації активних операцій банку і зниження рівня ризикованості в діяльності банку, так як дана стаття зростає за рахунок високоліквідних цінних паперів. Оптимальною залишається структура основних коштів та нематеріальних активів, які встановленні в допустимих межах протягом аналізованого періоду, а саме 0,02 у 2016 році. Щодо інших активів, то в кінці аналізованого періоду ця стаття знаходиться в крайніх допустимих межах.

Щодо ПАТ КБ "Приватбанк", то цією банківською установою не виконуються вимоги за наданими кредитами, а саме протягом 2013—2015 років відбувається зростання коефіцієнтів концентрації наданих кредитів, проте вже у 2016 році цей показник різко спадає і дорівнює 0,21, що вдвічі менше необхідного рівня, протягом аналізованого періоду не виконується вимога щодо інших активів, тому що вони перевищують норматив вдвічі, також і не виконується вимога щодо структури

Таблиця 5. Матриця стандартизованих значень

ПАТ КБ «Приватбанк»			
1,23	1,02	0,83	0,92
1,19	1,03	1,01	0,77
0,94	0,88	0,63	1,55
1,03	1,03	1,02	0,91
0,95	0,89	0,87	1,28
1,25	0,71	0,86	1,18
1,18	0,62	0,77	1,44
ПАТ «Укресімбанк»			
0,97	1,08	1,15	0,80
0,91	0,77	1,09	1,23
0,73	1,00	0,92	1,34
1,13	1,01	0,90	0,95
1,00	1,03	1,01	0,96
0,68	1,06	1,28	0,98
0,71	1,05	1,35	0,89

цінних паперів в активах банку. Загалом можна зазначити, що даний банк потребує оптимізації структури активів. Оскільки спостерігається зменшення коефіцієнту концентрації "кредити та заборгованість клієнтів", якщо спостерігається збільшення значення коефіцієнта концентрації групи "Кредити та заборгованість клієнтів"

Таблиця 6. Результати таксономічного аналізу

Комерційний банк	Показник	2013	2014	2015	2016
Приватбанк	відстань	0,73	1,28	1,34	0,54
Укресімбанк	відстань	1,14	0,70	0,51	0,68
Приватбанк	сер відстань	0,97			
Укресімбанк	сер відстань	0,76			
Приватбанк	відхилення	0,24			
Укресімбанк	відхилення	0,16			
Приватбанк	C ₀	1,46			
Укресімбанк	C ₀	1,08			
Приватбанк	динамічний показник ліквідності	0,50	0,88	0,92	0,37
Укресімбанк	динамічний показник ліквідності	0,78	0,48	0,35	0,46
Приватбанк	таксономічний показник ліквідності	0,50	0,12	0,08	0,63
Укресімбанк	таксономічний показник ліквідності	0,22	0,52	0,65	0,54

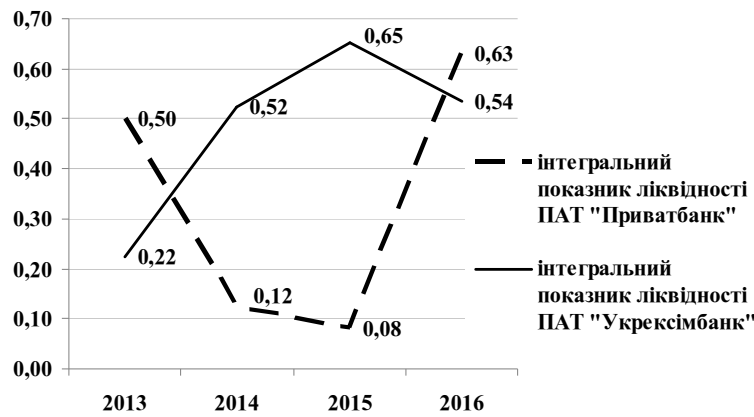

Рис. 2. Динаміка таксономічних інтегральних показників ліквідності комерційних банків

єнтів", то це свідчить про те, що, по-перше, цей банк не розширює свою кредитну діяльність; по-друге, ступінь ризикованості банківських операцій зменшується в результаті збільшення диверсифікованості активів.

Отже, загалом можна відмітити, що ліквідність обох банків є досить високою, тому слід зважати на ефективність управління надлишком ліквідності. Здійснивши аналіз показників концентрації активів банку, слід відмітити, що відбуваються позитивні зміни щодо структури активів ПАТ "Укрексімбанк" на протипагу ПАТ КБ "Приватбанк", в якого структура активів не є оптимальною з точки зору ліквідності та потребує контролю за такою структурою.

Дальше відповідно до наведеної методики оцінювання та аналізу управління ліквідністю необхідно розрахувати питому вагу високоліквідних активів в загальній сумі активів банку і розрахунок коефіцієнта співвідношення суми високоліквідних активів і доходних активів банку, якій показує, скільки гривень високоліквідних активів припадає на 1 грн доходів від здійснення операцій з активами. В таблицю 3 зведемо отримані результати.

Отже, як показують результати розрахунку питомої ваги високоліквідних активів в загальній сумі активів банку і розрахунок коефіцієнта співвідношення суми високоліквідних активів і доходних активів банку, якій показує, скільки гривень високоліквідних активів доводиться на гривню доходних активів банку можна зауважити, що для обох банків ці показники мають зростаючу тенденцію, що вказує на ефективне здійснення управління активами та ліквідністю комерційних банків.

Для визначення загальної тенденції ліквідності банківських установ скористаємося методикою побудови інтегрального показника оцінки ліквідності банківських установ. Побудова інтегрального показника ліквідності банку пропонується здійснювати із використанням методу таксономії. Вихідні дані для проведення таких розрахунків зведемо в таблицю 4.

Наступним етапом відповідно до методики таксономічного аналізу є формування матриці стандартизованих значень, отже, в таблиці 5 наведені відповідні результати з отриманих розрахунків.

Розподіливши ознаки на стимулятори і дестимулятори на основі елементів матриці сформовано вектори-еталони (P₀) для обох банків відповідно:

$$P_{01} = (1,23; 1,19; 1,54; 1,03; 1,28; 1,25; 1,43);$$

$$P_{02} = (1,15; 1,23; 1,34; 1,13; 1,03; 1,28; 1,35).$$

Таблиця 7. Розмежування значень інтегрального показника ліквідності

Показник	Якісна ознака показників		
	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
Інтегральний показник ліквідності банку	[0,03;0,35]	[0,35;0,87]	[0,87; 1]

Наступним етапом є знаходження відстані між одиничним значенням-спостереженням та точкою еталоном P₀, розрахунок середньої відстані між спостереженнями, стандартного відхилення, максимально можливого відхилення від еталону та зведений динамічний показник за формулами наведеними в п. 1.3. Отримані результати зведемо в таблицю 6.

На рисунку 2 наведено тенденцію інтегральних таксономічних показників ліквідності. Як видно з рисунка та отриманих результатів таксономічного аналізу, з кожним роком відбувається зниження інтегрального коефіцієнту ліквідності, що відповідно вказує на необхідність запровадження ефективної системи управління активами і пасивами комерційних банків враховуючи критерій "рентабельність активів — ліквідність".

Межі інтегрального показника визначені на основі положень теорії нечітких множин та наведені в таблиці 7.

Отже, з отриманих результатів моделювання інтегрального показника ліквідності банку можна зробити наступні висновки, інтегральний показник ліквідності для ПАТ "Укрексімбанк" у кінці аналізованого періоду має спадну тенденцію і становить 0,52, що визначається як середній рівень ліквідності. Щодо ПАТ КБ "Приватбанк", то тут чітко видно, що на динаміку інтегрального показника ліквідності значно впливає структура активів банку по відношенню до їх ліквідності, цей показник має зростаючу тенденцію і в 2016 році він становитиме 0,60, що є також середньою ліквідністю. Проте, незважаючи на стабільні інтегральні показники ліквідності, керівництву банківських установ слід удосконалювати управління ліквідністю із застосуванням нових моделей управління, методів та способів.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Проведені теоретично-методичні дослідження проблематики управління ліквідністю банківських установ

та аналіз сучасного стану ліквідності банків України дають можливість стверджувати, що банки працюють в умовах надлишкової ліквідності, за яких зменшується прибутковість банків, бо найбільш ліквідні активи не генерують доходів. Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок, що в умовах діючої фінансової кризи виникла необхідність принципово нового підходу банків до управління ліквідністю, яка базується на узагальненні якомога більшої кількості факторів, які її формують. І банки можуть, виходячи із досвіду своєї діяльності, розробляти свої власні внутрішні нормативи ліквідності, які відповідають їх умовам. З метою подолання кризових явищ у банківському секторі необхідним є застосування в практичній діяльності антикризового управління ліквідністю банку.

З позиції системного підходу, антикризове управління ліквідністю банку визначається як структурно-функціональна цілісність, складові якої упорядковані таким чином, що здійснюється управлінський вплив керуючої підсистеми (суб'єктів управління) на керовану підсистему (операційну ліквідність та урівноважуючий потенціал ліквідності банку) через механізм превентивного і реактивного антикризового управління.

З врахуванням процесного підходу до антикризового управління ліквідністю, необхідним є використання структурно-логічної моделі його проведення, що передбачає поетапну реалізацію процедур превентивного та реактивного характеру. Це дозволить уникнути фрагментарності антикризового управління та неузгодженості окремих його елементів, що, у свою чергу, забезпечить адекватне реагування на вплив деструктивних факторів ліквідності банку. Важливим є пошук нових підходів до систематизації організаційного забезпечення управління ліквідністю. Особливого значення при цьому набуває побудова узгодженої, адекватної системи органів управління ліквідністю банку, яка включатиме всі підрозділи, задіяні в управлінні ліквідністю, від вищих органів управління до фронт-офісів, включаючи ієрархічне підпорядкування даних підрозділів.

У разі виникнення кризових ситуацій на основі комітету управління активами і пасивами створити антикризовий комітет, який би, крім членів комітету, включав голову правління та окремих його заступників, головного бухгалтера, керівників казначейства, управління ризиками, фінансовий департамент, управління по роботі з клієнтами, управління зв'язків з громадськістю та представників кредитного комітету.

Література:

1. Колісник М.Б. Сутність та структурна побудова банківської системи України / М.Б. Колісник // Науковий вісник НЛТУ України. — 2010. — Вип. 20.1. — С. 220—227.
2. Васюренко О.В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків: навч. посіб. / О.В. Васюренко, К.О. Волохата. — К.: Знання, 2006. — 463 с.
3. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: підручник / Л.О. Примостка. — К.: КНЕУ, 2012. — 338 с.
4. Бобиль В. Ризик-фактори та ризик-результати на різних рівнях банківської діяльності [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/3983>

5. Ліквідність банку: окремі аспекти управління та світовий досвід регулювання і нагляду: (Науково аналітичні матеріали) [Електронний ресурс] / В.С. Стельмах, В.І. Міщенко, В.В. Крилова, Р.М. Набок, О.Г. Приходько, Н.В. Гришук. — К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень. — 2008. — №11. — 220 с. — Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=70689>

6. Фінансовий механізм управління ліквідністю банку [Текст]: монографія / [І.М. Бурденко, Є.Є. Дмитрієв, Ю.С. Ребрик, Ю.С. Серпенінова]; за заг. ред. Ю.С. Серпенінової. — Суми: Університетська книга, 2011. — 136 с.

7. Wruuk P. Pricing in retail banking / P. Wruuk // Scope for boosting customer satisfaction. — Frankfurt am Main: Deutsche Bank AG, 2013. — P. 1—20.

8. Стратегія розвитку банківської системи 2016—2020: Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки [Електронний ресурс] / Комітет Верховної Ради України з питань фінансової політики і банківської діяльності. — Режим доступу: <https://www.forum-strategy.com>

References:

1. Kolisnyk, M.B. (2010), "The nature and structural construction of the banking system of Ukraine", *Naukoviy visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 20.1, pp. 220—227.
2. Vasjurenko, O. V. and Volohata, K. O. (2006), *Ekonomichnij analiz dijalnosti komercijnih bankiv* [Economic analysis activities of commercial banks], Znannja, Kyiv, Ukraine.
3. Primostka, L. O. (2012), *Finansovij menedzhment u banku* [Financial management in the bank], KNEU, Kyiv, Ukraine.
4. Bobyl, V. (2014), "Risk factors and risk"based results at different levels of banking", available at: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/3983> (Accessed 05 Nov 2017). Ryzyk "faktory ta ryzyk" rezultaty na riznyh rivnyah bankivskoyi diyalnosti.
5. Stelmah, V.S. Mischenko, V.I. Krylova, V.V. Nabok, R.M. Pryhodko, O.G. Gryschuk, N.V. (2008), "Liquidity of the bank: separate aspects of management and world experience of regulation and supervision: (Scientific and analytical materials)", available at: <https://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=70689> (Accessed 05 Nov 2017).
6. Burdenko, I. M. Dmytriiev, Ye. Ye. Rebyk, Yu. S. and Serpeninova, Yu. S. (2011), *Finansoviy mekhanizm upravlinnia likvidnistiu banku*[Financial mechanism of liquidity management of bank], *Universytetska knyha*, Sumy, Ukraine.
7. Wruuk, P. (2013), "Pricing in retail banking. Scope for boosting customer satisfaction & profitability", Deutsche Bank AG: Frankfurt am Main, [Online], available at: https://www.dbresearch.com/PROD/DBR_INTERNET_EN-PROD/PROD00.PDF (Accessed 1 March 2015).
8. Verkhovna Rada Committee on Financial Policy and Banking (2015), *The state of the art development of the banking system 2016 — 2020: Synergy of banks development and industrialization of the economy*, available at: <https://www.forum-strategy.com> (Accessed 05 Nov 2017).

Стаття надійшла до редакції 31.05.2018 р.